

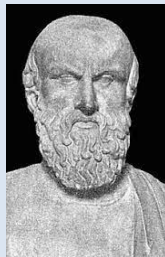
Orestien

Bogen

Aischylos: *Orestias*. 1844.

At vende sejrrigt hjem fra en 10 år lang krig langt fra hjemmet må være stort for enhver, der har været med hele vejen igennem og endda været leder af den sejrende part. Men endnu større må den rædsel og gru være, at der straks efter hjemkomsten møder én synet af sin hustru i armene på en elsker – samt et opgør på det helt personlige plan med rod i længst begåede, men aldrig glemte fejltagelser, der ender med at hustruen slår ham ihjel. Læg så oven i dette afsindige drama endnu et drama, hvor tragedien udspiller sig på ny, denne gang i næste generation, hvor den dræbte faders søn hævner faderens drab og dermed gør sig skyldig i en mindst lige så uhyrlig forbrydelse med en til vanvid grænsende skyldfølelse som resultat. Hele denne uhyggelige voldsspiral – og hvordan man kommer ud af den – er temaet i *Orestien*. **Dilemmaet**, som sønnen **Orestes** stilles overfor, er: Skal han hævne sin far, **Agamemnon**? Eller skal han tilgive sin mor, **Kytainnestra**? Begge dele vil være forkert: At øve blodhævn på en så nær slægtning som sin egen moder er en utilgivelig forbrydelse. Men at lade samme moders drab på ens egen fader være ustraffet, er lige så utænkeligt. På guden **Apollons** ordre dræber **Orestes** både moderen og elskeren. Men aldrig så snart er det sket, før han plages af de forfærdeligste samvittighedskvaler – i skikkelse af de frygtindgydende erinyere, hævndæmonerne, der hjemsøger enhver, der har forbrudt sig mod deres forældre. Dilemmaet løses op i tragediens tredje og sidste del, **Eumeniderne**, hvor slægtsfejden bliver afgjort af andre end de implicerede selv, nemlig af bystaten Athens domstol: Areopagos.

Forfatteren

Aischylos (ca. 524-456 f.Kr.) kom fra Eleusis kun få km vest for Athen – byen, der i den antikke sagnhistorie var kendt som "mysteriernes by". I **Perserkrigene** gjorde han tjeneste som hoplit (fodfolkssoldat) under slagene ved både Salamis, Marathon og Plataiai. Den athenske sejr over perserne ved Salamis blev emnet for hans ældste overleverede skuespil, **Perserne**, der blev uropført i 472 f.Kr. Senere besøgte han Sicilien, hvor han bl.a. overværede vulkanen Etnas udbrud i 479 f.Kr. – en begivenhed, der dannede baggrund for tragedien **Prometeus i lænker**. I 484 f.Kr. vandt han for første gang i den dramatiske kappestrid, der med mellemrum afholdtes i Athen, en præstation han siden hen gentog hele 12 gange. 79 skuespil blev det til i alt, af hvilke kun syv blev bevaret i dag. Tre af dem – **Agamemnon**, **Sonofferet** og **Eumeniderne**, der tilsammen udgør *Orestien* – er den eneste tragedi, der er bevaret i nutiden. **Aischylos** havde i øvrigt et noget anstrengt forhold til sit publikum, og generelt skal han have virket **utilnærmelig og barsk**. I slutningen af sit liv slog han sig ned i byen Gela på Sicilien, hvor han døde i 456 f.Kr. På gravstenen skrev man intet om hans digteriske virksomhed, men derimod at han havde været med ved Marathon. Selv plejede han at sige, at han trygt overlod sine tragedier til eftertiden, der nok skulle vide at gøre dem berømte. I øvrigt lå **tragediedigtningen til familien**. **Aischylos'** søstersøn skrev også tragedier, og det samme gjorde dennes søn og søstersøn samt sidstnævntes to sønner. Fem generationer af tragediedigtere i rad.

Baggrunden

Hvad der egentlig står på spil i *Orestien* har hensat folk i dybe overvejelser i mere end 2.500 år og gør det fortsat. Hvad handler stykket om? Mord? Tilgivelse? Retfærdighed? Hævn? Social arv? Man kunne blive ved. Af hvilken grund *Orestien* igen og igen bliver sat op på teatre verden over den dag i dag, bliver beskrevet i litteraturhistorier, bliver gendigtet i moderne sammenhænge og på moderne sprog. Alt sammen kan det koges ned til, at vi her har at gøre med nogle af livets mest fundamentale, tidløse spørgsmål, ja, næsten grundvilkår. Uløselige, som de synes, men ikke desto mindre – eller netop derfor – påtrængende og vedkommende for hvert eneste menneske. Det enestående ved **Aischylos** og *Orestien* var, at det for første gang lykkedes at få sat ord på problemet i et magtfuldt og sjældent poetisk sprog, så enhver kunne se konflikten for sig, måske endda spejle sig i den – og måske ane en vej ud af vanvidet. Det havde man sådan set forsøgt at gøre næsten fra tidernes morgen i form af kultiske handlinger om naturens undergang og genfødsel, religiøse optog, ofringer, der skulle formilde de guder, hvis love alt levende er underlagt. Men nu – i det klassiske Athens tidligste blomstringstid – udviklede folk som **Aischylos** en helt ny genre – skuespillet med den konkrete dialog mellem konkrete, genkendelige figurer i konkrete situationer, hvor publikum både sammen og hver for sig kunne se dramaet udfolde sig på en scene. Denne måde at anskueliggøre dilemmaerne på et individuelt plan var noget afgørende nyt, og det skulle få fundamental og blivende betydning i kunsten lige siden.